

KONZERVATOŘ SKONČILA

Zpráva o posledním kursu Lidové konzervatoře Středočeského KKS pro vedoucí dětských dramatických kolektivů

Je sobota 4. února 1989. V předsálí Domu kultury kovoprůmyslu v Praze na Smíchově se schází známé i neznámé tváře. Atmosféra je napjatá. V 10 hodin mají začít přijímací pohovory uchazečů o studium v kursu Lidové konzervatoře SKKS v Praze pro vedoucí dětských dramatických kolektivů. Je 10.15 hod. Napětí se stupňuje i přes ubezpečování jednoho z lektorů, že nejde o síto, ale o první potřebné setkání lektorů s budoucími posluchači. Konečně.

Krátké zahájení a společný test. Poté individuální pohovor o zdraví, o časových možnostech z hlediska rodinného zázemí, o práci s dětmi, o zkušenostech s divadlem, několik otázek sondujících elementární kulturně historické znalosti, jednoduchá herecká etuda, zkouška pohybových schopností a cítění rytmu. Nakonec zazpívání alespoň jedné strofy libovolné písně. Za posledním uchazečem se zavřely dveře. Lektori s uspokojením konstatují, že se sešel šikovný kolektiv, který dokonce umí zpívat. Následuje rozdělení do dvou pracovních skupin tak, aby v každé byli vedle zkušených méně zkušených, vedle starších ti nejmladší, vedle vysokoškoláků lidé s výučním listem, vedle mužů ženy atp. Lektori konstatují s neuspokojením, že je málo mužů. Je domluveno, že budou na první soustředění kursu pozváni k dodatečným pohovorům ti, kdož se z pohovorů omluvili, a že budou podniknuty kroky k získání dalších mužských.

Je pátek 17. 2. 1989. V prostorách Závodního klubu ROH k. p. Kaučuk v Kralupech nad Vltavou se schází na prvním soustředění novopečení posluchači kursu. Tentokrát je atmosféra, ne-li uvolněná, tedy ve znamení libého očekávání věcí příštích. Ta se přenáší i na ty, kteří jsou v této chvíli dosud uchazeči. Do stanovené hodiny zahájení kursu se z uchazečů prostřednictvím dodatečných pohovorů stávají posluchači. Mužů je stále málo, ale přece jenom o tři více, je to m.j. 150 % nárůst. Jeden z nich, nic netuše, doprovázel svoji partnerku a na místě samém se z něj stal další kýžený mužský posluchač.

A je tu chvíle, kdy vedoucí lidové konzervatoře Věra Zaviačičová oficiálně zahajuje

čtyřsemestrální kurs pro vedoucí dětských dramatických kolektivů, představuje přítomné lektory a předává slovo hlavnímu projektantovi dr. Milanu Strotzerovi, aby posluchače seznámil blíže s učebním plánem kursu a nakladl jim na srdce potřebu odpovědnosti k sobě i k druhým, a to jak v přípravě na jednotlivá soustředění, tak v docházce. Je učiněna poslední výzva k posluchačům, kteří si nejsou jisti svými časovými možnostmi a vůlí překonávat překážky, aby kurs opustili dříve, než zaplatí kursové a budou svou nepřítomností ztěžovat práci ostatních. Nikdo neodchází. Kurs je zahájen za účasti 29 posluchačů, z toho 24 žen.

Středočeské KKS nezahajovalo podobný vzdělávací projekt poprvé. Na půdě jeho lidové konzervatoře či oddělení ZUČ se po léta střídaly nejrůznější kursy zaměřené na divadlo a dramatickou výchovu. Shodný adresát (vedoucí dětských dramatických a recitačních kolektivů a učitelé LŠU) tu však byl v minulosti pouze jednou. Kurs dramatické výchovy dětí (tzv. Kralupskou konzervatoř) realizovalo v letech 1984–1986 ve spolupráci s někdejšími Kulturním domem hl. města Prahy. Byl to vlastně první ukončený vzdělávací projekt, věnovaný dramatické výchově, u nás vůbec.

Zkušenosti někdejší tzv. Kralupské konzervatoře, ale i podobných snah v Brně, kraji východočeském a jihočeském, zejména však výsledky práce vedoucích dětských dramatických kolektivů, prezentované na jevištích místních až národních, se staly podkladem k vytvoření učebního plánu nově připravovaného kursu. Nešlo tentokrát o převzetí, respektive o doplnění či redukci osnov někdejších kursů, ale o principiálně jiný přístup.

Dosavadní dlouhodobé vzdělávací projekty akcentovaly tzv. dramatickou výchovu především jako prostředek a metodu výchovy dětí, méně již jako metodu práce divadelní, jež v určitých fázích dlouhodobého procesu práce souboru dětí je zachycena a zúročena v inscenačních výsledcích. To bylo pochopitelnou příčinou toho, že otázkám divadla, ať teoretickým či praktickým, bylo věnováno daleko méně prostoru, a to více méně v čase zbytkovém. Kromě toho se ne vždy dařilo spojovat výuku jednotlivých předmětů tak, aby na sebe organicky navazovala a zmnožovala tím efekty svého působení. Lektoři totiž nepocíťovali onu bezprostřední nutnost spolupráce, jakou známe při tvorbě divadelního tvaru, bez níž se nelze obejít. Tato praxe ve výsledku vedla spíše k tomu, že absolventi kursů byli

většinou velmi dobře vybaveni jako vychovatelé, a většinou velice nedostatečně jako tvůrčí osobnosti dramatických souborů.

Naprostá většina z nich se však věnuje se svými dětskými kolektivy tvorbě inscenací a nutně přitom naráží na bariery neznalosti v oblasti divadelní teorie a stejně tak na bariery absence nejzákladnějších poznatků a dovedností divadelního „řemesla“. Inscenace svědčící o opaku jsou stále výjimečné. Za nimi pak obyčejně stojí výrazná osobnost vedoucího souboru, který není jen dobrým pedagogem, ale také kumštýřem.

Učební plán kursu byl proto připraven u vědomí těchto skutečností a v přesvědčení, že rozvíjet nadání pro práci uměleckou je proces poněkud složitější a dlouhodobější, než pro práci pedagogickou, že má-li někdo být na tomto poli dobrým pedagogem, měl by v sobě mít notný kus komedianta či alespoň něco z něj. To také vymezilo i proporce učebních disciplín a předmětů ve prospěch divadelního řemesla a teorie. Šlo především o dramatickou výchovu jako celek, jehož jednou částí je dramatická výchova dětí. Rozvrh kursu předpokládal vzájemné vazby mezi předměty a disciplínami, jejich organickou koexistenci s tím, že první dva semestry byly věnovány základním divadelním disciplínám, a teprve třetí a čtvrtý semestr aplikacím na práci s dětským kolektivem.

Kurs byl koncipován do 22 dvouapůldenních (pátek – neděle) a 2 sedmidenních soustředění, přičemž druhé z nich bylo situované do času a místa konání národní přehlídky dětských divadelních a loutkářských souborů. Posluchačům byly průběžně na jednotlivých soustředěních – konzultacích zadávány domácí úkoly a literatura k prostudování. Výuka probíhala, seč to šlo, formou praktických seminářů, včetně společné práce na inscenaci. Bližší představu o obsahu výuky, proporcích jednotlivých předmětů a disciplín může zprostředkovat níže uvedená rekapitulace učebního plánu, doplněná o lektorské obsazení kursu (viz závorky). Oficiální organizační vedoucí kursu byla Věra Zaviačičová, vedoucí LK SKKS, fakticky však organizaci kursu zajišťoval dr. Milan Strotzer, středočeský krajský metodik pro divadlo. Vedoucí lektorkou kursu byla Jarmila Černíková-Drobná, prom. divadelní vědec a dramaturg.

Rekapitulace učebního plánu

herecká příprava – 196 hod. + dal.

- herecká výchova a její metodika, 46 hod. (Bořík Procházka, Jaroslav Kodeš)
- práce na inscenaci, 69 hod. + další před absolventským představením dle potřeby a dohody (Lea Janečková)
- hlasová výchova a její metodika, 31 hod. (Veronika Matějová)
- pohybová výchova a její metodika, 32 hod. (Lea Janečková)
- práce s předmětem a loutkou, 18 hod. (Zdeněk Říha)

režijní příprava – 92 hod.

- divadelní režie, 52 hod. (PhDr. Jan Borna)
- režie a tvarování v dětském divadelním souboru, 8 hod. (záměr: Milada Mašatová)
- úvod do scénografie, 3 hod. (Luděk Richter)
- výtvarné tvarování inscenace, 8 hod. (záměr: Hana Budínská, Karel Vostárek)
- hudba a zvuk v inscenaci, 7 hod. (záměr: Štěpán Filcík)
- psychologie, 14 hod. (PhDr. Přemysl Maydl, CSc.)

dramaturgická příprava – 95 hod.

- praktické dramaturgie, 30 hod. (Jarmila Černíková-Drobná)
- dramatizace a autorská práce, 22 hod. (Jarmila Černíkové-Drobná)
- kritické hodnocení inscenace, 10 hod. (záměr: Jarmila Černíková-Drobná)
- vybrané kapitoly z dějin divadla, 10 hod. (Jarmila Černíková-Drobná)
- současné světové divadlo, 4 hod. (PhDr. Stanislav Slavický)
- literatura pro děti, 10 hod. (Jaroslav Provazník)
- estetika dramatického umění, 9 hod. (Zdeněk Pošíval)

příprava k dramatické výchově dětí – 60 hod.

- úvod do teorie dramatické výchovy, 5 hod. (Eva Machková)
- praktikum dramatické výchovy, 30 hod. (Soňa Pavelková)
- hlasová výchova v dětském dramatickém souboru, 9 hod. (záměr: Šárka Štemberková-Kratochvílová)
- hudební výchova v dětském dramatickém souboru, 9 hod. (záměr: Libuše Kurková)
- výtvarná výchova v dětském dramatickém souboru, 4 hod. (záměr: Hana Budínská)

- psychologie dětí, 3 hod. (PhDr. Přemysl Maydl, CSc.)

kulturně výchovná činnost – 6 hod. (Věra Zaviačičová)

nepovinné akce doplňující studium

- účast na krajské soutěžní přehlídce vyspělých amatérských divadelních souborů v Rakovníku a v Nymburce v březnu 1989, 1990
- účast na krajských přehlídkách dětských divadelních a loutkářských souborů v Mnichově Hradišti v březnu 1989, 1990
- účast na národní přehlídce dětských divadelních a loutkářských souborů v Kaplici v červnu 1989
- účast na národní přehlídce dětských divadelních a loutkářských souborů v Prachaticích na přelomu června a července 1990
- účast na Jiráskově Hronově, přehlídce amatérských divadelních souborů v srpnu 1969, 1990
- účast na krajské dílně dětského divadla v Mnichově Hradišti v listopadu 1989, 1990

Je pátek 30. června 1989. Začíná první týdenní soustředění. Z 24 posluchačů, kteří před závěrem prvního semestru kurs navštěvují, přijelo na týdenní soustředění 23. Chybí pouze jedna posluchačka, které zaměstnavatel neumožnil čerpat dovolenou. Kulturní dům v Žebráku, kde se soustředění uskutečnilo, zeje v tomto ročním období obyčejně prázdnotou. Konzervatoř ho má k dispozici plných 7 dní výhradně pro sebe. Oproti kralupskému závodnímu klubu je zde velké jeviště, vlastně dvě. Zahajuje se práce na inscenaci Lidové suity E. F. Buriana. Nadšenci věří, že jí zvládnou celou, střízlivější uvažují pouze o jedné, případně dvou částech. Protože zatím není k dispozici hudba k Žebravému Bakusovi, začíná se poněkud nešťastně (z hlediska obsazení) Hrou o svaté Dorotě. Později došlo i na Bakuse.

Je 3. 9. 1989. Druhý semestr zahajujeme v Tylově divadle v Rakovníku, protože v Kralupech selhalo ubytování. Z Rakovníka se kurs již nikam nestěhuje a je tu také posléze zakončen. Jedinou výjimkou je druhé týdenní soustředění na národní přehlídce v Prachaticích. Na tomto soustředění není programově organizována zvláštní výuka. Posluchači se podle své

potřeby a svého zájmu účastní práce v zavedených seminářích spolu s ostatními účastníky přehlídky. Již k uvedenému zářijovému datu je posluchačů o 6 méně. S přibývajícím časem, úkoly a „zkouškami“ vědomostí a dovedností hynou další – původně nadšení – adepti Thálie a dramatické výchovy. Nejen to. V některých soustředěních druhého, zvláště však třetího semestru je účast taková, že pozbývá smyslu pracovat ve dvou skupinách. Původně si to většina předmětů a disciplín vyžadovala. Tato skutečnost, ruku v ruce s razantním snížením finančních prostředků na činnost SKKS, donutila vedoucí kursu k jeho zkrácení o čtvrtý semestr. Kursové ve výši 250 Kčs za semestr umožňuje jen opravdu nepatrnou část nákladů. Toto rozhodnutí padlo naštěstí v době, kdy byla výuka všeho nejzákladnějšího již vcelku realizována. Padlo i natolik včas, že to, co nebylo realizováno zcela, šlo zachránit úpravou rozvrhu.

Je 6. 7. 1990. Posluchači se schází na posledním soustředění, kterému vládne Soňa Pavelková a praktikum dramatické výchovy. Vládne mu i nervozita poslední zkoušky z jednoho z klíčových předmětů kursu. V sobotu večer je však proměněna v uspokojivý pocit, že to všechno mělo hluboký smysl, že se zítra parta vytrvalců rozejde obohacena o poznatky a dovednosti, kterých lze dosáhnout jen systematickým školením, kterých se nedá nabýt náhodnou účastí v jednorázových seminářích. Proměna pocitu nepramení jen z toho, že všichni prošli zkouškou. Způsobuje ji Soňa, až dosud víc přísná než vlídná, svým srovnáním efektů vzdělávání, dosažených v Rakovníku a ve Východočeské konzervatoři, která skončila těsně před středočeskou. Sonino srovnání je pro přítomné jedním velkým pohlazením.

A protože, co je psáno, to je dáno, přichází na řadu i oficiální zakončení kursu s předáním osvědčení o absolutoriu pro ty, kteří vydrželi až do konce a splnili předepsané studijní úkoly. Bylo jich vcelku patnáct. Šestnáctá posluchačka se o osvědčení může hlásit až po splnění zadaného úkolu.

Eva Andělova z Litoměřic, Ladislav Beca z Prahy, Jindřich Bláha a Dana Bláhová z Prahy, Rudolf Brázdil z Kralup n. Vlt., Eva Budská z Jílového, Jiřina Cvancigerová z Řevnic, Marta Filipcová z Benátek n. Jiz., Eva Kodešová z Rakovníka, Bohumila Marková ze Slap, Ivetta Mukařovská z Kutné Hory, Pavla Osvaldová z Hořic, Miluše Sládková ze Sedlece-

Prčic, Jitka Tichá z Benešova, Alena Vrbová z Prahy a Dana Weberová z Mnichova Hradiště jsou dalšími z těch, kterým se dostalo systematické odborné přípravy pro práci v dětských dramatických souborech a pro práci divadelní vůbec. Jsou také patrně na dlouhou dobu posledními z těch, kterým se odborné přípravy dostalo za minimální kursové (namnoze navíc hrazené vysílající organizací), kterým mohlo být ze státních prostředků poskytnuto během studia bezplatně na 25 odborných publikací, kterým...

Běh kursu i podmínky, za nichž byl realizován, jsou již nezvratnou minulostí. Tím spíše je pro budoucí vzdělávací projekty tohoto druhu dobré zaznamenat, co se v jeho průběhu projevilo jako pozitivum a co se ukázalo problematickým.

Přes skutečnost, že muselo dojít k redukci o jeden semestr, lze jako základní pozitivní zjištění označit účelnost přístupu k vytvoření učebního plánu tak, jak byl ve svém principu nastíněn výše. To, co se jevílo v průběhu kursu problematickým, se vázalo na nepříliš vhodný termín zahájení v pololetí běžného školního roku. Zkušenost říká, že by bylo ideální, kdyby mohl být zahájen týdenním soustředěním, v němž by mohlo dojít k daleko pevnějším vazbám mezi posluchači, než jakých lze docílit ve víkendových soustředěních. Svou roli by zde dozajista sehrál i volnější pracovní program. Soustředění v Žebráku jasně prokázalo, že jsou-li posluchači mocni vydržet pracovní nasazení při víkendovém soustředění, v němž je s výjimkou přestávek na jídlo a spánek využít veškerý možný čas, nejsou takového vypětí mocni po sedm po sobě jdoucích dnů. Večery by měly být volné či lépe polovolné, přičemž onen polovolný čas by se vyplatilo svěřit odborníkovi – psychologovi např. k realizaci „psychohrátek“ či docela obyčejných hrátek, určených k regeneraci sil a semknutí studijního kolektivu. Zkrátka, nic by se nemělo uspěchat. Z tohoto důvodu by bylo dobré vřadit jedno nevýukové soustředění do období, kdy probíhají krajské soutěže v recitaci a přehlídky dětského divadla a uskutečnit toto soustředění právě na takové akci. Hovoří pro to skutečnost, že v tomto období byla nejnižší docházka posluchačů v celém běhu kursu. Nic by nemělo uspěchat ani obsazení lektorského sboru, čím méně nahodilostí je v lektorském obsazení a čím více důslednosti ze strany vedoucího lektora je ve vyžadování individuálního rozpracování základních osnov od jednotlivých lektorů, tím více efektů lze očekávat od

výuky, vedené konkrétními úkoly v provázanosti na další disciplíny. Ačkoliv k nahodilostem v lektorském obsazení došlo pouze výjimečně vlivem odřeknutí účasti zamýšleného lektora, stala se absence zmíněné důslednosti příčinou ne zcela adekvátního lektorského působení oproti očekávání.

Jakýmsi prodloužením herecké výchovy byla práce na inscenaci. Byla dle osnov započata začátkem 2. semestru a měla vyústit absolventským představením v závěru kursu ve 4. semestru. Zkušenost ukázala, že nebylo nejšťastnější rozložení této práce na 3 semestry po v průměru tříhodinových zkouškách v jednom soustředění, zvláště pak pro proluku, vzniklou v období prázdnin a dovolených. Větší časová hutnost v závěru kursu by byla dozajista pro práci na inscenaci přínosnější.

Na závěr už jen jedno přání: necht' jsou tyto zkušenosti k užitku co nejdříve.

Milan Strotzer

Napsáno pro časopis Československý loutkář 5. 11. 1990.